

Docentenhandleiding Basisonderwijs ter voorbereiding op de gastles van: **Walter Roozendaal**

Introductie

Binnenkort ontvang jij een gast spreker in de klas. Deze gast spreker maakt deel uit van jouw lessen over de Tweede Wereldoorlog en de Jodenvervolgning. De gastles duurt ongeveer 50 tot 70 minuten, afhankelijk van wat is afgesproken met de docent. De gastles bestaat uit twee delen: een verhaal en aansluitend een nagesprek. Het is belangrijk om naar aanleiding van de bijgevoegde biografie vragen voor te bereiden, die aan de gast spreker kunnen worden gesteld. Ongetwijfeld heb je meerdere lessen aan WO2 besteed. In deze handleiding vind je tips en verdiepingsvragen bij het werkblad die je ter voorbereiding op de komst van Walter kunt doen.

Duur voorbereidende les: 55 minuten

Doelgroep: Basisonderwijs groep 7/8

Thema: WO2, Jodenvervolgning, Westerbork, dwangarbeid

Leerdoelen:

- Leerlingen denken na over oorlogen waarover zij gehoord hebben en wisselen kennis uit.
- Leerlingen kennen belangrijke gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog en kunnen deze op volgorde zetten.
- Leerlingen denken na over wat een mensenleven kan redden.
- Leerlingen worden voorbereid op de thematiek uit het verhaal van de gast spreker.

Structuur werkblad

Introductie + filmpje 'De oorlog in zeven minuten'	– 10 minuten
Opdracht 1: Oorlog toen en nu	– 5 minuten
Opdracht 2: Tijdlijn	– 10 minuten
Opdracht 3: Wat kan een mensenleven redden?	– 10 minuten
Opdracht 4: Zie – denk - vraag	– 10 minuten
Slot: Vragen voorbereiden	– 5 minuten

Vorbereiding

- Lees deze handleiding, met achtergrondinformatie en tips om de verdiepingsvragen te bespreken, goed door.
- Bereid samen met jouw leerlingen vragen voor die aan de gast spreker kunnen worden gesteld.
- Print het werkblad uit (zie hieronder) en verdeel ze onder de leerlingen.
- Introduceer [de biografie van de gast spreker](#) na afloop van de les
- Bekijk gezamenlijk als start het [filmpje 'De oorlog in zeven minuten'](#)

Opdracht 1

Oorlog toen en nu

Leerlingen denken na over oorlogen waarover zij gehoord hebben en wisselen kennis en gedachten uit.

Tips:

- Wees je bewust van eventuele oorlogsverhalen en ervaringen in de klas.
- Benoem dat oorlogen (helaas) iets van alle tijden is.
- Benoem dat er vandaag de dag ongeveer 110 miljoen mensen (waarvan 1/3e kind) op de vlucht zijn voor oorlog.

Opdracht 2

Tijdslijn

Leerlingen maken een tijdslijn en zetten de volgende gebeurtenissen op volgorde

- Adolf Hitler komt aan de macht en veel Joden vluchten uit nazi-Duitsland – 1933
- In nazi-Duitsland mogen Joden niet meer met niet-Joden trouwen, later wordt dit in Nederland ook verboden – 1935
- Nederland wordt bezet door Nazi-Duitsland – 1940
- Door de anti-Joodse maatregelen worden Joodse muzikanten ontslagen uit orkesten – 1941
- Joodse mannen, vrouwen en kinderen worden opgepakt en via doorgangskamp Westerbork naar concentratiekampen gedeporteerd – *vanaf 1942*
- Joden worden vermoord in de concentratie en vernietigingskampen – 1942-1945
- Nederland is bevrijd! – 1945
- Kinderen en kleinkinderen van overlevenden en slachtoffers van WO2 vertellen wat er met hun familie is gebeurd voor de klas – 2018-nu

Tips:

- Bespreek en vergelijk de tijdslijnen
- Licht de tijdslijn kort toe zodat leerlingen een helder beeld hebben van het verloop van de Tweede Wereldoorlog
- Vraag leerlingen welke gebeurtenissen zij nog meer kunnen bedenken
- Maak het persoonlijk: Kunnen ze een grote gebeurtenis koppelen aan een persoonlijke gebeurtenis? Bijvoorbeeld het verhaal van Anne Frank of andere historische figuren. Om de gevolgen van de grote gebeurtenissen te koppelen aan wat dit voor mensen betekenden, maak je de geschiedenis tastbaar en invoelbaar voor leerlingen.

Opdracht 3

Wat kan een mensenleven redden?

Leerlingen kiezen uit 6 dingen waarvan zij denken wat een mensenleven kan redden. In het verhaal van Walter zal blijken dat de niet voor de hand liggende dingen: een bruiloft of een accordeon, wel degelijk mensenlevens kunnen redden.

Tips:

- Vergelijk hun keuzes, wat zijn de verschillen en overeenkomsten. Wat is de reden achter hun keuze?

- Het is belangrijk om leerlingen iets meer context te geven over het plaatje van de bruiloft. Dit heeft betrekking op 'gemengde huwelijken' en dat is een belangrijk thema in de gastles. Joden die getrouwd waren met niet-Joden (en hun ev. kinderen), waren vrijgesteld van deportatie en hadden een grotere kans om te overleven. Deze gemengde huwelijken waren de nazi's een doorn in het oog en uiteindelijk moesten ook deze mensen op transport.
- Hoe een muziekinstrument een mensenleven kan redden, blijft nog een raadsel en zullen ze van de gastspreker horen.

Opdracht 4

Zie-Denk-Vraag

Leerlingen beantwoorden vragen via de zie-denken-vraag methode over een foto. Je kunt ervoor kiezen hen in tweetallen aan de slag te zetten met deze opdracht of je behandelt de foto klassikaal. Bespreek vervolgens de foto.

Bron NIOD, fotograaf J. Breslauer

Deze foto is genomen tussen 1942-1944 in doorgangskamp Westerbork; theater in de grote zaal van de Gruppe Bühne, een gezelschap van Nederlands en Duits Joodse artiesten die door middel van humoristische optredens de inwoners van het doorgangskamp enige steun en houvast trachten te geven. V.l.n.r. Willy Rosen (Willy Julius Rosenbaum), Esther Philipse (Esther Jeannette Zwaap-Philipse), Mara Rosen (Olga Maria Rosen-Krauskopf) en Erich Ziegler. Alleen de man rechts op de foto op de piano, heeft de oorlog overleefd.

Zie-Denk-Vraag methode uitleg

Deze methode komt uit de [visible thinking strategy](#) en bevordert open en creatief denken bij leerlingen, het wekt nieuwsgierigheid over een thema en helpt de leerling zijn/haar gedachten te structureren.

Vraag leerlingen in 3 stappen vragen te beantwoorden over een bron/foto/object.

1. Wat zie je?
2. Wat denk je?
3. Wat wil je over deze bron weten?

Tips ter bespreking:

- Maak het verschil duidelijk tussen wat je ZIET en wat je DENKT. Bij zien gaat het om objectieve kenmerken: 'ik zie mensen die een muziekinstrument bespelen. Bij denken gaat het om interpretaties: 'ik denk dat het een concert of theatervoorstelling is'
- Stel open vragen ter verduidelijking: Waarom denk je dat? Wat denken anderen? Wat valt je op? Welk verhaal schuilt er achter de bron?
- Blijf neutraal, er is bij deze oefening geen goed of fout.
- Leg tot slot uit dat de Westerbork kampcommandant Gemmecker, vermaak en ontspanning in het kamp stimuleerde. Enerzijds om de gevangenen rustig te houden, anderzijds voor eigen vermaak. Deze zogenaamde 'fatsoenlijke' behandeling door de nazi's, had maar 1 doel: het creëren van illusies. Want uiteindelijk moest bijna iedereen op transport.

[Meer info vind je hier.](#)

Weetjes:

Er staan verschillende weetjes op het werkblad. Het weetje over de Atlantikwal is handig om samen te bespreken, het is een belangrijk thema van de gastles.

